

LA FESTA DEL PI DE CENTELLES I LA SEVA RELACIÓ AMB EL PASSAT BOTIFLER DELS CENTELLENCS EN LA GUERRA DE SUCCESSIÓ

MIQUEL MIRAMBELL ABANCÓ

Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya
Universitat Oberta de Catalunya

*The Pine Tree Festival of Centelles and its relationship with the treacherous past
of the people of Centelles during the War of Succession*

La referència documental més antiga de la Festa del Pi de Centelles data de 1753. Això no obstant, se li atribueix un origen ancestral i precristià. En el següent article s'analitza l'origen de la festa, així com els seus principals elements, i es conclou que la Festa del Pi és una evolució de les enramades que es feien per Nadal a les esglésies catalanes des de l'edat mitjana. Aquesta evolució es produí al segle XVIII i fou causada per la construcció de la nova església parroquial de Santa Coloma entre 1704 i 1711, i molt probablement té relació amb el passat filipista de la vila durant la Guerra de Successió.

Paraules clau: Festa del Pi, Centelles, Guerra de Successió.

The oldest documentary reference to the Pine Tree Festival of Centelles dates back to 1753. Nevertheless, an ancestral and pre-Christian origin is attributed to it. In the following article, the origin of the festival is analysed, as well as its main elements, and the conclusion is that the Pine Tree Festival is an evolution of the bowers that were made for Christmas in Catalan churches as from the Middle Ages. This evolution occurred in the 18th century and was due to the construction of the new parish church of Santa Coloma between 1704 and 1711, and is most probably related to the Philippist past of the town during the War of Succession.

Keywords: Pine Tree Festival, Centelles, War of Succession.

Descripció de la Festa del Pi

Els preparatius de la festa comencen el dia de Sant Esteve, el 26 de desembre, quan un grup de galejadors surt als boscos de la rodalia de Centelles i tria un pi, el qual és marcat amb un tret.

Tanmateix, el dia central de la festa és el 30 de desembre, vigília de la festivitat de Santa Coloma, patrona de la vila i a qui s'obsequia amb el pi.

A les set del matí d'aquest dia se celebra la «missa primera», després de la qual els galejadors es dirigeixen al bosc. Allà es prepara un esmorzar col·lectiu consistent bàsicament en botifarra a la brasa, pa i vi. Acabat l'esmorzar, es talla el pi. Un cop tallat, es col·loca a força de braços al damunt d'una carreta tirada per un jou de bous. Tot seguit, el pi i els galejadors tornen al poble. Tot el procés va acompanyat d'escopetades.

A les dotze del migdia el pi entra a la vila i des del campanar de l'església parroquial es produeix una galejada general i un repic de campanes, fet a mà pels mateixos galejadors. El pi entra al poble precedit pels galejadors i per una banda de música que interpreta «La Nova», un pasdoble titulat «A la Festa» escrit el

1918 per Joan Vilà Ayats (1866-1981). Un cop arriba el pi a la plaça Major, els galejadors se situen en cercle a l'entorn del pi i disporen les seves armes amb gran estridència. Posteriorment, a càrrec de l'esbart local, té lloc el «Ball del Pi».¹

A continuació, es baixa el pi de la carreta davant de l'església i es puja per l'escala a pes de braços. Abans d'entrar-lo al temple, es fa ballar a dreta i esquerra. Cada any un galejador té el privilegi de pujar dalt del pi quan aquest balla i saluda els assistents amb la barretina.

Acabat el ball, el pi deixa d'estar dret i s'entra a l'església tombat. S'arrossega fins a l'altar major i es penja del sostre cap per avall amb una corda que s'acciona amb un torn. A la brancada s'hi lliguen cinc penjolls de pomes (quatre als extrems i un al mig) amb una garlanda ornamental de neules a cada penjoll.

Seguidament el pi és hissat, de cap per avall, fins a deixar-lo a l'alçada de la imatge de Santa Coloma sobre l'altar major. Mentre el pi puja, els galejadors canten l'Himne de Santa Coloma, amb gran emotivitat. La lletra de l'himne és de mossèn Fortià Solà (1876-1948) i la música de Rafael Subirachs (1902-1977).²

A les set del vespre, un grup reduït de galejadors pugen al campanar i tiren salves, acompanyats pel repic de les campanes i, actualment, també per la música de l'orquestra centellenca Baliga Baliga, que toca «La Nova».

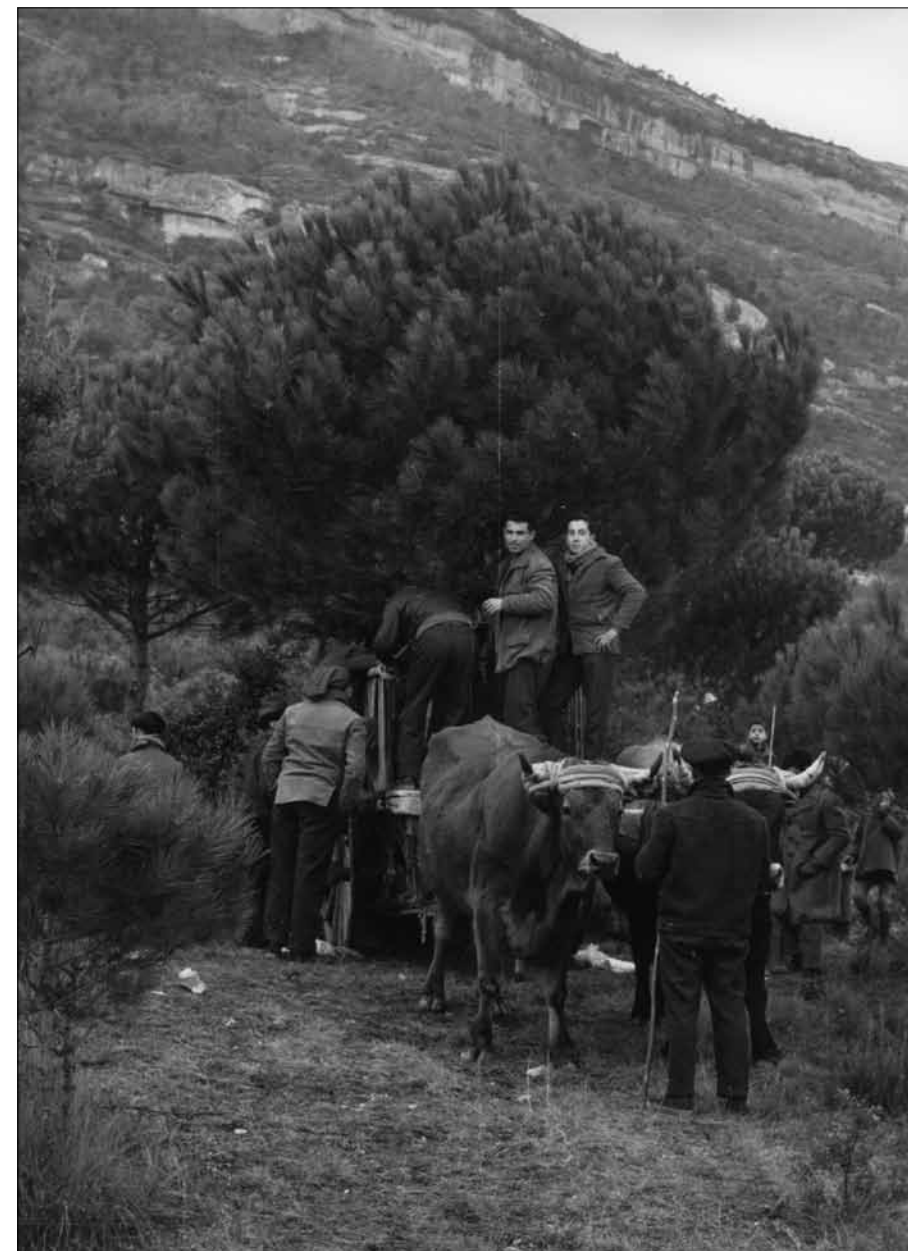
L'endemà, 31 de desembre, diada de Santa Coloma, alguns galejadors van a missa major i en sortir de la missa fan novament algunes salves.

Finalment, la festa té un epíleg el dia de Reis, 6 de gener. A la una del migdia es tornen a reunir els galejadors a l'església, baixen el pi i es treuen els penjolls de pomes i les garlandes, els quals seran repartits entre els galejadors, el propietari del pi, la parròquia i l'Ajuntament. A continuació es despenja el pi i tothom qui vol se n'emporta branques a casa seva.³

1. Sobre la data d'incorporació del «Ball del Pi» a la festa, Ramon Bayó la situa entre 1953 i 1960. Agraïxo aquesta informació a M. Dolors Bernal que ha llegit la primera versió d'aquest article i l'ha esmenat amb algunes puntualitzacions obtingudes arran d'unes entrevistes realitzades als galejadors més antics, concretament Josep Giol, Joan Genescà i Ramon Bayó.

2. Pel que fa a la incorporació de l'Himne de Santa Coloma a la festa, Josep Giol —actual capità de l'Associació de Galejadors i galejador des de 1944— la situa als anys seixanta del segle xx. Cal recordar que, depenent de l'època històrica, es té constància que una banda tocava la Marxa Reial o bé l'Himne de Riego mentre s'hissava el pi. Fins i tot, l'any 1975 —un mes i escaig després de la mort de Francisco Franco— es va cantar «Els Segadors».

3. Per a una relació cronològica dels fets que componen la festa, vegeu ROURICH, Valentí; ROVIRA, Josep. *La festa del pi*. Sant Cugat del Vallès: E. R., 1981, p. 17-31, i també l'acord de Govern de la Generalitat de Catalunya de 25 de maig de 2010, pel qual es reclassificà la Festa del Pi com a festa patrimonial d'interès nacional (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 5.645 (8-6-2010), p. 44.386-44.388). D'altra banda, existeixen diversos reculls fotogràfics de la festa, com per exemple: *Festa del Pi de Centelles. Testimoni de la festa. Fotografies: Joan Pujol Creus*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 2002, o bé *La Festa del Pi de Centelles. Els colors de la festa. Fotografies de Joan Pujol i Creus*. Vic: Diac, 2005. Anterior a aquests reculls, cal destacar dos llibres que —a més de reproduir imatges de la festa— inclouen textos complementaris: GIOL I AMICH, Alfons; ROVIRA I CULLELL, Josep; SOLER I MATA, Joan. *La Festa del Pi de Centelles*. Sant Cugat del Vallès: Rourich, 1992, i *La Festa del Pi de Centelles*. Centelles: El Portal, 1999.

El pi, un cop tallat, es carrega damunt una carreta tirada per un jou de bous. Any 1962. Fotografia d'Andreu Pujol. Col·lecció de Jordi Sarrate.

L'origen històric de la Festa del Pi

Sobre l'origen històric de la Festa del Pi ben poca cosa se'n sap. De fet, la festa no comporta la redacció de documents i un cop realitzada no deixa gaire proves documentals, per això la investigació històrica sobre la festa habitualment ha estat infructuosa. Tanmateix, la referència documental més antiga sobre la festa data de 1753, tal com ja va publicar l'any 1918 Mn. Fortià Solà en una breu monografia que constitueix encara avui la principal font a la qual recórrer a l'hora de documentar històricament la festa:

«Documents d'una centúria més tart parlen ja del Pi, el qual se devia penjar aproximadament com ara. Me referesch a un llibre de administracions de la parroquia, ahont figura la de Sant Llop y Santa Coloma ab els comptes corresponents desde l'any 1751 fins a principis del segle XIX. En la nota d'eixides dels administradors Joan Vinyoles y Fruytós Llavina, qui ho són desde l'Agost de 1753 fins al meteix mes del any següent, llegesch: “Ítem per adops de las cordas del Pi y de la Llántia y una cana de tafatá 2 s. 3 d.” [...]»

Aytals indicacions no deixen duptar que a mitx segle XVIII se practicava l'acte d'entrar el Pi en el temple; y les circumstancies de que en 1753 se parla d'adops de la corda, y de que el Llibre d'Administracions comença com he dit en 1751, essent aixís que les administracions son molt més antigues, permeten suposar si també es més vella la funció del Pi.»⁴

Mitjançant aquesta referència, Mn. Fortià Solà donà a conèixer que entre l'agost de 1753 i l'agost de 1754 es féu una despesa a l'església de Santa Coloma de Centelles per tal d'adobar les cordes del Pi, la qual cosa significa que el desembre de 1753 es penjà un pi a l'església i les cordes per subjectar-lo es feren malbé.

Ara bé, aquesta referència es troba en un llibre de comptes, concretament en el llibre d'administracions de l'església parroquial de Centelles que comença dos anys abans, el 1751. Aquest fet i una lectura precipitada del text de Mn. Fortià Solà han provocat que molts consideressin que la referència històrica més antiga de la Festa del Pi datada de 1751, una confusió que ja vam desmentir recentment i que es pot comprovar en el document 3 de l'apèndix documental.⁵

Tanmateix, l'any 1751 encara figura sovint com a referència històrica més antiga sobre la festa, un error que cal corregir i que trobem, per exemple, en l'acord de Govern de la Generalitat de Catalunya de 25 de maig de 2010 pel qual es reclassificà la Festa del Pi de Centelles com a festa patrimonial d'interès nacional. Un acord que també recull uns suposats orígens precristians:

4. SOLÀ, Fortià. *El Pi de Centelles*. Vic: Tipografia Balmesiana, 1918, p. 12-13. Aquest mateix any 1918 Mn. Fortià Solà publicà un extens article en cinc entregues a la *Gazeta de Vich*, concretament entre el 21 de novembre i el 3 de desembre. Es tracta d'un document molt interessant en què desenvolupà alguns aspectes tractats a la monografia. Agraïxo la localització d'aquest document a Josep Rovira Cullell, qui també m'ha facilitat la resta de referències documentals sobre la Festa del Pi publicades a la premsa periòdica de principis del segle XX i que esmento a l'epíleg. Finalment li haig d'agrair la lectura de l'esborrany d'aquest article abans de la seva publicació.

5. Sobre la confusió de dates i el desmentiment de l'any 1751 com a referència històrica més antiga vegeu MIRAMBELL I ABANCÓ, Miquel. *Centelles artística. Un recorregut per la seva història de l'art*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 2011, p. 44-45 i 110.

«La primera notícia escrita de la Festa del Pi es troba al Llibre d'Administració de la parròquia de Santa Coloma de Centelles l'any 1751, on també es descriu el 1786 una festa pràcticament igual a la d'avui, i que té els seus precedents històrics en ritus precristians vinculats al solstici d'hivern.»⁶

L'al·lusió a l'any 1786 a la qual fa referència l'acord de Govern no pertany al llibre d'administracions, sinó a la visita pastoral que el bisbe de Vic va fer el 25 d'octubre de 1786 a l'església centellenca i que també donà a conèixer Mn. Fortià Solà en la seva monografia suara esmentada:

«Mes veus aquí que una de les provisions de la Visita Canònica del Ilm. Francesch de Veyán, bisbe de Vich, del any 1786 diu ab gran claretat que en tal fetxa la funció del Pi se feya ab molt rebombori y era causa de moltes irreverencies en el temple, y que realment hi assistían els galejadors, pujant al campanar, etc. Vull transcriurela íntegra la rigurosa prohibició episcopal, que en més de una ocasió convindria encara esser recordada.»⁷

En efecte, el 25 d'octubre de 1786 el bisbe es lamenta de les irreverències i crits que fan alguns galejadors quan puguen al campanar per disparar trets i tocar les campanes. Per això disposa la prohibició d'entrar a l'església i al campanar amb armes de foc, així com disparar trets des del campanar o tocar les campanes, llevat del monjo o de l'encarregat de fer-ho. També prohibeix els crits, les distraccions i les irreverències dins de l'església. Tot plegat sota una pena de 25 lliures per als que desobeeixin l'ordre (vegeu el document 4 de l'apèndix documental).

Això no obstant, i pel que fa al costum de galejar o de celebrar una festa amb salves d'escopeteria —fet que s'ha convertit en un element clau de la festa—, cal aclarir que no és un costum exclusiu de la Festa del Pi, atès que a la mateixa població de Centelles també es van disparar trets l'any 1620 amb motiu de l'arribada a la vila d'una relíquia de Santa Coloma, patrona de la vila. Ens ho recorda novament Mn. Fortià Solà:

«¿Quin es, donchs, l'origen y el procés històric o tradicional de la festa del Pi? Ja he dit que l'ignore. Y a fè que no es per descuyt; puix l'he preguntat repetides voltes als vells de la Vila, y fins he escorcollat un xich l'arxiu parroquial. D'aquest n'he recullit quelcom interessant, si be no tant com voldria. Es lo primer una relació del any 1620, en la qual tot donantse compte de la solemnia rebuda que el dia 22 de Mars se feu a la reliquia insigne de Santa Coloma, portada de Roma per l'ilustre y piados centellench Fra Joaquim Soler, del Orde de Predicadors, se diu que “dit pare la va depositar en la capella de Jesús lo disapte anit y allí se cantaren solemnes Completes ab molta lluminaria y tirs de arcabussos per la Vila...”. Aixó per lo del Pi no diu res; únicament pot fer per la manera de festejarlo, es a dir, a escopetades, deixant compendre que un tal sistema d'obsequiar, ja en mot ben propi anomenat *galejar*, no es de quatre días.»⁸

6. Acord GOV/102/2010, de 25 de maig, pel qual es reclassifica com a festa patrimonial d'interès nacional la Festa del Pi de Centelles (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 5.645 (8-6-2010), p. 44.387).

7. SOLÀ, *El Pi...*, op. cit., p. 14-15.

8. *Ibidem*, p. 10.

El pi es transporta al poble, on entrarà a les dotze del migdia. Any 1971. Fotografia d'Andreu Pujol. Col·lecció de Jordi Sarrate.

Tot i que Mn. Fortià Solà desvinculà aquests trets d'arcabussos de la Festa del Pi, alguns estudiosos han insistit en què l'any 1620 és la primera referència històrica de la Festa del Pi, afirmació del tot inexacta.⁹

Finalment, i per cloure aquest apartat sobre l'origen històric, cal assenyalar que en d'altres ocasions s'ha donat com a primera referència històrica de la festa la prohibició del vicari general del bisbat de Vic d'entrar amb armes de foc a qualsevol església de la parròquia de Centelles. Aquesta prohibició va tenir lloc el 23 d'abril de 1645, encara que a vegades s'ha publicat erròniament que va succeir el 1692 (vegeu el document 2 de l'apèndix documental).¹⁰ No obstant això, una lectura atenta del document confirma que es tracta d'una prohibició enviada a diverses parròquies del bisbat durant els avalots de la Guerra dels Segadors (1640-1652) i en cap cas és una al·lusió directa a la Festa del Pi.¹¹

9. Per a una transcripció completa d'aquesta referència documental, vegeu el document 1 de l'apèndix documental.

10. ROURICH; ROVIRA, *La festa...*, op. cit., p. 56.

11. Ja em vaig ocupar d'aquesta qüestió a MIRAMBELL I ABANCÓ, *Centelles artística...*, op. cit., p. 45 i 106.

L'origen ancestral de la Festa del Pi

Una de les opinions més esteses sobre la Festa del Pi és que es tracta d'una celebració ancestral que fou cristianitzada posteriorment. Se li atribueix un origen remot que alguns estudiosos troben en antics mites macedonis, transmesos per via cèltica fins al nostre país. És d'aquesta opinió, per exemple, Prudenci Reguant, que vincula la Festa del Pi als ritus lítics de fundació i als rituals iniciàtics d'ascensió i traspàs.

Reguant interpreta la Festa del Pi com l'ofertament de la terra al cel per rebre el seu do alimentari, de manera que relaciona la festa amb un culte de l'Àsia Menor basat en el mite d'Atis i Cíbele, potser heretat pels frigis a través de la tradició ària del nord-est i dels antics rituals descrits en els Veda, textos antics indis que han donat origen al vedisme.¹²

Segons el poeta llatí Ovidi (43 aC - 17 dC), Atis era un jove formós que vivia als boscos de Frígia i era estimat de forma casta per Cíbele, la gran deessa frígia o Gran Mare. Cíbele va decidir fer-lo guardià del seu temple, però va mantenir com a condició que es mantingués verge. Atis va trencar la promesa amb la nimfa Sagaritis. Aleshores Cíbele, empipada, va abatre un arbre a la vida del qual estava lligada la vida de la nimfa i va tornar boig a Atis. Aquest, amb una crisi violenta, es va castrar. Després de la seva mutilació, Cíbele el va tornar a acceptar.

El culte a Cíbele es va estendre pel món hel·lènic i romà, fins que se li va erigir un temple al Palatí el 204 aC. Cíbele representa la fertilitat de la natura i el seu culte era orgiàstic. Per la seva banda, Atis representa la vegetació perduda i retrobada, la natura que mor a la tardor i ressuscita a la primavera. En altres versions del mite, Atis mor a conseqüència de la mutilació, però tot i mort, conserva una espècie de vida latent i de la seva tomba creixen flors.¹³ Aquest culte es concreta a Roma cada 25 de març, amb la tala d'un pi i el seu trasllat al santuari de la deessa Cíbele, al Palatí.

Pel que fa a la Festa del Pi de Centelles, Prudenci Reguant vincula la festa als ritus lítics en els quals intervenen elements d'adreçament d'un eix —sigui una pedra o un arbre— com a exaltació del centre, i la seva unció sacrificial com a símbol d'unió del cel amb la terra:

«En el nostre cas, veurem que el pi originàriament era untat amb la mateixa reina que li brotava del tronc en treure-li l'escorça, i, d'altra banda, és posat en posició invertida —símbol del redreçament de la natura caiguda—, i aixecat enlaire en el lloc més central de la població, és a dir, damunt de l'altar, veritable centre i eix de tot culte i tot ritual en totes les civilitzacions, i símbol de la pedra fundacional del poble, en aquest cas Centelles.»¹⁴

Segons Reguant la vinculació del pi de Centelles amb Santa Coloma es produiria més tard, concretament el 22 de març de 1620, quan arribà la relíquia de

12. REGUANT, Prudenci. *El Pi de Centelles. Mite, ritu i experiència*. Valls: Cossetània, 2006, p. 21. Cal ressenyar l'existència d'una edició anterior d'aquest llibre a càrrec d'Atalanta editorial, 1997.

13. GRIMAL, Pierre. *Diccionario de mitología griega y romana*. Barcelona: Paidós, 1982, p. 61 i 100.

14. REGUANT, *El Pi...*, op. cit., p. 24.

la santa al poble i es dispararen trets amb arcabussos per celebrar-ho, tot i això considera que el culte a l'arbre ja existia d'abans:

«En el cas que ens ocupa de la Festa del Pi, no se sap del cert des de quan se celebra, però la referència més antiga que es coneix data del 1620, quan el dia 22 de març es reberen les relíquies de santa Coloma de Roma —encara que el culte a la santa era anterior, de mà de fra Joaquim Soler, de l'orde dels Predicadors—, data en què hi hagueren trets d'arcabús i s'oficiaren completes sota l'organització de la Confraria del Roser, també dita de la Gala, cosa que no ens estranya si tenim en compte que abans el Roser se celebrava el 25 de març».¹⁵

La coincidència de dates amb el culte a Cíbele empeny Prudenci Reguant a especular que la Festa del Pi se celebrava antigament a la primavera i que l'any 1625 es traslladà al mes de desembre. Cal no oblidar que actualment existeixen festes de l'arbre arreu del món i que se solen celebrar al mes de maig. Tanmateix, el trasllat de la Festa del Pi de Centelles de la primavera al 30 de desembre és poc argumentat:

«Per Nadal del 1625, en el Llibre d'Obra hi apareix la cita d'una enramada per Nadal amb 300 neules, cosa que ja s'acosta tant en l'engalanament com en la data a allò que nosaltres coneixem de la Festa del Pi.

Aquest fet de celebrar la festa les rodalies de Nadal i Cap d'Any, per Santa Coloma, cinc anys després de rebre les relíquies, ja ens dona un indicatiu de l'intent de cristianització de la festa que fins aleshores se celebrava a la primavera, probablement durant les dates dels ritus d'Atis, i en el temps en què se celebren la majoria de festes arbòries del món.»¹⁶

Finalment, Prudenci Reguant considera que la Festa del Pi té indiscutiblement un origen precristià i que al·ludeix a la regeneració de l'home a través de la mort i el nou naixement. En aquest sentit les pomes i les neules que es mengen el dia de Reis, quan es despengen del pi, són un aliment celeste que representa vida i llum per als que en participen. Ara bé —segons Reguant—, en cristianitzar-se la festa ja no es focalitza l'interès en el pi, sinó en santa Coloma, que és una representació de l'Esperit Sant que baixa a la terra en forma de colom. El Sant Esperit és el do diví de la rosada nodridora i salvadora que davalla del cel gràcies a l'acció beneïdora del Fill fet u amb el Pare:

«En la Festa del Pi es representa el davallament de l'aliment celeste sobre el poble a través de l'Eix i la Porta dels Mons oberta per l'heroi que realitza el misteri del traspàs als móns superiors.»¹⁷

15. *Ibidem*, p. 19.

16. *Ibidem*, p. 27.

17. *Ibidem*, p. 80.

El pi a la plaça major de Centelles. Any 1904. Col·lecció de Jordi Sarrate.

La visió antropològica de la Festa del Pi

L'antropòleg barceloní Manuel Delgado, per la seva banda, considera que qualsevol festa funciona com una reproducció metafòrica maquetada i miniaturada de l'entramat social, en què una ideologia cultural determinada es desplega vehementment. A partir d'aquesta afirmació, considera que la Festa del Pi de Centelles és un culte dendrolàtic que al·ludeix a la divisió simbòlica dels sexes i a les relacions de domesticació de l'home per part de la dona. És a dir, una reproducció metafòrica de com la masculinitat és domesticada mitjançant el procés de festeig, prometatge i posterior casament. Així, doncs, un pi segrestat al bosc i traslladat pels homes fins al cor del poble (l'altar de l'església) és el pas de la llibertat de la solteria dels mascles fins a arribar al casament, moment en què deixen de ser lliures i són domesticats per les seves esposes. En aquest sentit, Manuel Delgado compara el fet de tallar un pi i portar-lo a una església com un ritual semblant al de tallar i subhastar la corbata del nuvi per part de la núvia en una festa de casament. Aquest darrer ritual és la variant contemporània de la domesticació del nuvi per part de la seva recent esposa.¹⁸

Segons Manuel Delgado, tots els ritus busquen obtenir una eficàcia social i psicològica. En el cas de la Festa del Pi, aquesta eficàcia se centra en quatre punts: la divisió simbòlica de gèneres, les pràctiques de seducció (festeig o galeig), l'au-

18. DELGADO, Manuel. *La festa a Catalunya, avui*. Barcelona: Barcanova, 1991, p. 88 i 89.

topercepció tràgica que els barons seran domesticats i la domesticació de la virilitat. La festa és —segons aquest antropòleg— un discurs de festeig, nupcialitat i matrimoni. Així, doncs, aquest procés es desenvolupa en cinc fases:

- Pertinença al grup de juvenesa: A la Festa del Pi equival al període del bosc.
- Enamorament: A la Festa del Pi equival al moment en què el pi és assenyalat pels galejadors.
- Festeig i prometatge: A la Festa del Pi equival al moment de la primera tala i al trasllat del pi al poble.
- Introducció a l'església, boda i nit de nuvis: A la Festa del Pi equival a l'entrada del pi a l'església, la segona tala i la suspensió del pi sobre l'altar.
- Tornaboda i incorporació al grup de casats: A la Festa del Pi equival al descens del pi el dia de Reis i la distribució de branques i ornaments aquest mateix dia.

Conseqüentment, segons aquest antropòleg, el pi és un símbol associat a la virilitat en estat silvestre que és portat a la vida ordenada de la comunitat:

«Por fin, el árbol abandonará su posición erguida para, horizontal, protagonizar una clamorosa penetración en la iglesia. Se realiza así ese acto carnal supremo —una hierogamia casi explícita— que, como ocurre en la imaginación masculina a través del difundido mito de la vagina dentata, resultará letal para una virilidad que será primero desactivada, mediante una castración fácilmente reconocible, luego elevada a los cielos —ese techo de la iglesia que está en lado opuesto de la frondosidad del bosque— y finalmente despedazado y devorado por la colectividad. Todo el protocolo no ha hecho más que mediar dramáticamente el paso del bosque al pueblo, de lo externo a lo interno, del caos —el estruendo de los disparos— al cosmos —el canto del himno—, de lo salvaje a lo domesticado, de la individualidad asocial al acatamiento a lo colectivo, de lo nocturno a lo diurno, de lo lunar a lo solar, de lo telúrico a lo celestial, en fin, de la naturaleza a la cultura. Un proceso de cocción. En el altar testimonio y decorado de los ritos con que se jalona el proceso de socialización de los humanos, la cocina por excelencia, el protomatrimonio ha sido consumado. El macho, después de haber renunciado a la libertad y a la autonomía, ha accedido al llamado de la civilización y ha acudido dócil y orgullosamente a ofrendar su esplendor a la Santa, asumiendo el lugar que le corresponde en el concierto social. Lo que los galejadores ponen en escena no es otra cosa que la inexorabilidad de los planes que la comunidad había previsto para con su sexualidad, peligro y a un mismo tiempo requisito de su orden.»¹⁹

És per això que —segons Manuel Delgado— els bous que tiren de la carreta en la qual es trasllada el pi des del bosc fins al poble, no són uns elements secundaris de la festa, sinó tot el contrari, ja que són la síntesi i la conclusió de tot el procés

19. DELGADO, Manuel. «Tener o no tener. El lugar de los bueyes en la fiesta del Pi de Centelles (Cataluña)». *Mediterráneo* [Lisboa], 5/6 (1995), p. 23-24.

ritual que simbolitza la Festa del Pi. A causa de la seva condició de castrats, els bous encarnen la domesticació de la virilitat dels mascles.

Finalment, aquest antropòleg barceloní considera que aquesta noció que el masculí era el més vulnerable dels sexes a causa dels seus instints i que la dona havia de reconduir i administrar els seus impulsos desordenats, neix a l'Anglaterra del segle XVII i es difon per Europa al segle següent. Curiosament, Manuel Delgado al·ludeix a la dècada de 1740 —pocs anys abans de la primera referència documental de la Festa del Pi— com el moment en què aflora una nova feminitat de la mà del puritanisme, de manera que la dona deixa de ser un dipòsit de lascívia (com a l'edat mitjana) i comença a ser portadora de civilització i d'una ètica més elevada. La dona acaba desactivant l'excés d'energia, vitalitat i sexualitat de l'home mitjançant el matrimoni. Aquesta domesticació marital ha perviscut a Catalunya en expressions com quan una dona es refereix al seu espòs com «el meu manso».²⁰

Els elements cabdals de la festa

A part de la parella de bous i de la carreta,²¹ els tres elements cabdals de la festa són el pi, l'església i els galejadors.

El pi

És l'element principal de la festa. Sense el pi, la festa no tindria cap sentit i deixaria d'existir. Dels tres elements esmentats, és l'únic que permet especular amb un origen precristià de la festa, vinculat al solstici d'hivern i als ritus de la fecunditat i de la regeneració de la vida en el món natural. El pi atorga un component mític a la festa i permet elaborar diverses lectures simbòliques, sobretot per la particularitat que és penjat de cap per avall sobre l'altar de l'església parroquial, de manera que sovint és associat a la domesticació (castració) dels mascles i ens remet al mite d'Atis i Cíbele.

Això no obstant, i més enllà de lectures mítiques i antropològiques, cal recordar que el pi és ornamentat amb cinc penjolls de pomes i una garlanda de neules a cada penjoll. Aquest detall és transcendent.

Les neules eren unes hòsties de mida gran que es menjaven per les festes de Nadal, d'Ascensió i de Pasqua. A Catalunya estan documentades almenys des del segle XI. Ara bé, tot i que no és segur que es mengessin neules en les esglésies, sens dubte servien per adornar les esglésies durant aquestes festivitats litúrgiques. Des de l'any 1303, és documentat el costum d'engalanar els canelobres, les reixes, els altars i els cors de les esglésies amb garlandes de neules. Aquestes es feien de farina de forment, blanques en un principi i de colors després:

20. *Ibidem*, p. 19.

21. La parella de bous és un element singular que comporta que els galejadors els mantinguin tot l'any perquè compleixin la tasca de traslladar el pi del bosc al poble. Tenen pastura, control veterinari i al llarg de l'any se'ls junyeix per tal que hi estiguin avesats. Les parelles de bous són de per vida i ni tan sols es poden canviar de banda. Pel que fa a la carreta, consisteix en un carro de càrrega amb bosses i un sol espigó.

El pi a la plaça Major de Centelles amb els galejadors disparant trets. Any 1919. Col·lecció de Jordi Sarrate.

«Pero si no estamos seguros de que en Cataluña se hiciera consumo de barquillos como alimento en las iglesias, no podemos dudar de que estos servían para enramar y adornar las iglesias, costumbre que todavía se sigue en las parroquias rurales, durante las fiestas de Navidad, adornándose los candelabros y los altares con guirnaldas que van de un lado a otro. Esta costumbre de adornar así el templo es muy antigua, pues que a ella hace referencia un acuerdo capitular de Vich, del año 1303, en que se ordena que los administradores del común del Capítulo, llamados “comuners”, debían dar al cantor o precentor menor por la Cuaresma, media cuartera de harina candeal, para hacer barquillos, con objeto de adornar el coro y el resto de la iglesia, según era costumbre.»²²

Aquest costum també és documentat a l'església parroquial de Santa Coloma de Centelles a principis del segle XVII, concretament el 19 de desembre de 1627, quan el rector Damià Bolló, juntament amb els obrers de la parròquia d'aquell any, féu una llista de les tasques que havia de realitzar el monjo i sagristà de l'esmenada església. Entre les diverses tasques assignades, hi havia l'obligació d'enramar l'església per Nadal amb heura, espígol i tres-centes neules:

22. GUDIOL I CUNILL, Josep. «Barquillos y barquilleras». *Museum*, VI (1918-1920), p. 71-72. Sobre aquest tema també podeu consultar: GUDIOL I CUNILL, Josep. *Nocions d'Arqueologia Sagrada Catalana, II*. Vic: Impremta Balmesiana, 1933, p. 485; AMENÓS MARTÍNEZ, Lluïsa. «Hostiers i neulers medievals del Museu Episcopal de Vic». *Quaderns del Museu Episcopal de Vic*, I (2005), p. 91-113.

«Ítem, té de enramar ab eura per Nadal dita iglesia y llançar-hi barbelló y penjar-hi tres-centes neulas compartidas per tota la dita iglesia.»²³

Mn. Solà, d'altra banda, també documentà enramades a les parròquies veïnes:

«Igual enramada's fa en les parroquies vehines d'Ayguafreda, ahont he vist també en els comptes de l'obra corresponents als anys 1689 i 1763 sengles cantitats invertides “per las neulas de empaliar de Nadal”, y de Valldeu, ab la particularitat en aquesta de que encara al present, poch dies abans de Nadal, se fa l'aplega de les pomes, que's penjan entre'l fullatge de eura y de pi, y el dia dels *Reys*, última de les festes nadalenes, son sortejades o be s'adjudican al mes dient en l'iglesia de Sant Jaume de l'Abella.»²⁴

Tot plegat ens fa concloure que la Festa del Pi de Centelles és una evolució sofisticada i complexa del costum d'enramar les esglésies catalanes amb neules, un costum que es feia per Nadal i en d'altres moments de l'any, i que és documentat a Vic des de 1303.

L'església parroquial

El segon element clau de la Festa del Pi és l'església parroquial. De fet, el moment culminant de la festa és quan el pi és hissat sobre l'altar major mentre es canta l'Himne de Santa Coloma per part de tots els galejadors i assistents a l'acte. Com ja s'ha comentat, el pi romandrà penjat sobre l'altar durant vuit dies. Per poder garantir aquest fet, cal una església de certes dimensions i una infraestructura que ho permeti. És per això que és molt important recordar que l'actual església de Centelles fou construïda entre 1704 i 1711, precisament en plena Guerra de Successió, tot i que es van mantenir dempeus alguns elements anteriors del segle XVII que no foren enderrocats durant la nova construcció, concretament el campanar i la capella Fonda.²⁵

En efecte, tot indica que no fou fins després de la construcció de l'actual edifici quan les antigues enramades nadalenes evolucionaren fins a convertir-se en l'actual Festa del Pi. Com acabem d'indicar, aquest costum és documentat a la mateixa església parroquial centellenca l'any 1627.

Es desconeix si es penjava el pi a l'església parroquial de Santa Coloma anterior a 1704, però és impossible que es pengés sobre l'altar de la capella de Jesús —ateses les dimensions de la capella— quan aquesta féu les funcions d'església parroquial interina durant els anys de construcció de l'actual església de Santa Coloma, entre 1704 i 1711.²⁶ Tot apunta, doncs, que el pi no fou hissat sobre l'altar major fins que no es construí l'actual església parroquial.

23. ABEV, APSCC, G/2, 1617-1751, f. 59v.

24. SOLÀ, Fortià. «El Pi de Centelles, V». *Gazeta de Vich*. [Vic], núm. 643 (3 desembre 1918), p. 3.

25. Sobre la construcció de l'actual església de Centelles, vegeu MIRAMBELL I ABANCÓ, *Centelles artística...*, op. cit., p. 46-49 i 106-110. Així com, *300 anys de l'església parroquial. Programa de la festa major d'estiu 2011*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 2011.

26. MIRAMBELL I ABANCÓ, Miquel. «L'església parroquial de Santa Coloma de Centelles i el seu patrimoni artístic». *300 anys de l'església parroquial. Programa de la festa major d'estiu 2011*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 2011, p. 21.

Els galejadors

El tercer element clau de la Festa del Pi són els galejadors —que no s’han de confondre amb trabucaires— i que els trobem documentats per primera vegada el 1786. Això no obstant, i com ja s’ha dit, el costum de galejar o tirar trets amb armes de foc es practica a Centelles almenys des de 1620, encara que no vinculat a la Festa del Pi.

Si partim de la hipòtesi que la Festa del Pi és una festa setcentista i que els galejadors es troben documentats per primer cop el 1786, cal cercar en la història centellenca un esdeveniment que justifiqui les escopetades a dalt del campanar de l’església parroquial cada 30 de desembre.

Tot i que no hi ha proves documentals concloents que ho confirmin, és probable que l’ostentació d’armes per part dels centellencs durant la festa estigui relacionada amb l’atorgament del dret d’armes a la vila de Centelles per part de Felip V el 1716, arran del seu paper en la Guerra de Successió.

El paper de Centelles en la Guerra de Successió

Entre 1785 i 1790 Francisco de Zamora (1757-1812) —un castellà que als 28 anys era a Barcelona com a alcalde del crim de l’Audiència Reial de Catalunya— va fer diversos viatges per terres catalanes. L’agost de 1787 viatjà per la comarca d’Osona, de manera que el 14 d’agost de 1787 passà per Centelles i el 21 d’agost de 1787, per Manlleu. D’aquesta darrera vila ens deixà escrit:

«Fue pueblo muy afecto a Felipe Quinto, de modo que dicen: “Bon dia a tot lo món, menos a Manlleu, Centelles, Berga i Tagamanent” y los presentes responden: “Amén”. Por esto tienen el privilegio del uso de las armas, y otras franquicias.»²⁷

Amb aquesta salutació de finals del segle XVIII es posa de manifest que molts anys després de la Guerra de Successió encara era ben viu el record del passat filipista d’alguns municipis catalans, els quals eren vistos com a pobles traïdors i anticatalans. Tanmateix, gràcies als estudis de Joaquim Albareda s’ha demostrat que durant els anys de la guerra els pobles de Catalunya no es van mostrar fermament austriacistes o filipistes, i que el canvi de bàndol —i els intents de canvi de bàndol— foren molt més freqüents del que hom pensa. Això no obstant, Manlleu, Centelles, Berga i Tagamanent —així com altres pobles de Catalunya, essent Cervera el més emblemàtic— van acabar la guerra en el bàndol de Felip V i això, al cap i a la fi, és el que compta. Tots aquests pobles van ser recompensats amb diversos privilegis per haver abraçat la causa guanyadora, entre ells el dret d’armes per als centellencs.

Per esbrinar les causes per les quals cadascun d’aquests municipis optà pel bàndol filipista, cal estudiar atentament la història local i rebutjar taxativament el sentiment d’anticatalanitat i la traïdoria com a causes de l’opció borbònica. De fet,

27. ZAMORA, Francisco de. *Diario de los viajes hechos en Cataluña*. Barcelona: Curial, 1973, p. 68.

El pi a la plaça Major de Centelles envoltat dels galejadors disparant trets. Dècada de 1990. Fotografia de Jordi Sarrate. Col·lecció de Jordi Sarrate.

Cervera, Manlleu, Centelles, Berga, Aiguafreda i Tagamanent foren considerades anticatalanes i traïdores per la historiografia catalana romàntica que va reduir la Guerra de Successió a un enfrontament simplista entre una majoria de municipis catalans austriacistes (defensors de Catalunya) i una minoria botiflera (els partidaris de Felip V).

En el cas de Centelles, l'opció pel bàndol filipista té dues causes evidents: l'enfrontament continuat entre la vila i el seu comte, i la revolta dels barretines, nom amb el qual es coneix l'aixecament de la gent del camp contra l'onerosa càrrega de l'allotjament de soldats imposada a les poblacions catalanes pel Govern central, en la qual Centelles va tenir un paper destacat, ja que la revolta s'inicià aquí i s'estengué cap al Lluçanès i al Vallès, fins a arribar al Llobregat.²⁸

Davant d'una conjuntura econòmica desfavorable, els comtes centellencs —sobretot Francesc Xavier de Blanes i de Centelles-Carrós (1678-1742)— s'extralimitaren en els seus poders sobre la població centellenca. La prepotència dels comtes i les vexacions es feren evidents des de mitjan segle XVII, quan, per exemple, l'any 1642 tingué lloc un plet contra els abusos en la percepció del delme que els pagesos centellencs havien de pagar, ja que el comte exigia la setena part de la collita en lloc de la desena.²⁹ Més endavant, concretament l'any 1683, esclatà un altre conflicte quan el comte es negà a complir uns acords presos anteriorment sobre les aigües per als pous de glaç que el comte explotava a Sant Quirze de Safaja.

A tots aquests abusos, cal sumar finalment el malestar provocat per les exempcions als pagaments de què gaudien alguns privilegiats, sobretot els oficials del comte i les nou famílies centellenques que pertanyien al tribunal del Sant Ofici. Tots ells estaven exempts de contribuir econòmicament a l'obligació d'allotjar soldats. Centelles contribuïa als allotjaments des de l'any 1652, però la contribució econòmica esdevingué especialment punyent cap als anys 1685 i 1686, quan es va assignar a la vila i comtat de Centelles el pagament diari de 24 rals com a subsidi o tribut militar al capità de cavalleria Plácido de Carvajal i als seus soldats allotjats al terme i comtat. El malestar va anar creixent i es traduí en un enfrontament obert entre els vilatans i el comte, de manera que la vila de Centelles i els altres pobles de la rodalia s'anaren organitzant contra el comte i sota el comandament d'Enric Torres i Josep Llavina, caps de la revolta dels barretines.³⁰

Enric Torres, de Sant Quirze de Safaja, pertanyia a una família benestant, eren propietaris de terres i d'un mas ric, a més d'explotadors d'uns pous de glaç que subministraven a Barcelona i Sabadell. Torres estava ben relacionat amb els aus-

28. Vegeu ALBAREDA I SALVADÓ, Joaquim. «Els dirigents de la revolta pagesa de 1687-1689: de barretines a botiflers». *Recerques*, 20 (1988), p. 151-170. ALBAREDA I SALVADÓ, Joaquim. «Centelles: De la Revolta dels Barretines a la Guerra de Successió (1678-1714)». *Centelles, programa de la festa major d'estiu 1989*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 1989, p. 9-19. CHÁVEZ CALM, Anna. *La revolta dels barretines: Centelles (1687-1689): causes i conseqüències*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 2007. (Coneguem Centelles; 2)

29. Sobre aquest episodi conegut per un memorial redactat pel rector de la parròquia Damià Bolló, vegeu PLADEVALL I FONT, Antoni. *Centelles. Aproximació a la seva història*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 1987, p. 136-137.

30. Sobre aquest episodi i les seves conseqüències, vegeu PLADEVALL I FONT, *Centelles. Aproximació...*, op. cit., p. 150-172.

triacistes barcelonins, però a causa d'haver-se alçat contra l'opressió del comte de Centelles i de les tropes, en defensa de la pagesia, va haver de refugiar-se a França junt amb quaranta-quatre homes. Fou aleshores quan entraren al servei de la monarquia francesa com a fusellers i potser abraçaren la causa filipista, tot i que es fa difícil afirmar-ho amb rotunditat, atès que a Catalunya els filipistes eren pocs i mal vistos. Tanmateix, la majoria de la historiografia que s'ha ocupat del tema tendeix a considerar la revolta dels barretines com un detonant del filipisme dels centellencs:

«D'aquesta manera el que havia començat com una revolta interna de Centelles passava a inscriure's en una ampla conspiració en la que cal veure-hi en bona part una explicació de la inclinació que uns quinze anys més tard demostrarien els principals dirigents de Centelles per la causa francesa o borbònica (...); *la guerra dels barretines* fou un aixecament de gent exasperada per la misèria i els abusos dels soldats dels tercis espanyols, gairebé tots mercenaris i gent de fortuna que no trobà suport o molt feble en la classe política i burgesa. També s'hi barrejaren els interessos francesos que la fan més discutible ideològicament en els seus darrers moments.»³¹

Un dels moments àlgids de la revolta fou el juny de 1690, quan Torres i els seus homes —refugiats a França— intentaren fer aixecar els pagesos contra el comte, intent que fou sufocat pel terç d'Aragó a les ordres del comte de Guara, que sotmeté la vila i el comtat de Centelles, i retornà l'obediència al comte centellenc.

Això no obstant, cap al 1694, després dels bombardejos i ocupacions de Barcelona per part dels francesos, el prestigi dels dirigents barretines a la Catalunya interior va quedar en entredit, de manera que a partir d'aleshores la plana de Vic va començar a esdevenir un important focus austriacista. D'aquesta manera, quan començà la Guerra de Successió la majoria de pobles osonencs esdevingueren austriacistes, llevat d'uns pocs que —com Centelles— foren filipistes, tal vegada per la revolta dels barretines, però sobretot perquè el comte de Centelles va esdevenir austriacista a partir de 1705, tot i que a darrera hora va acabar canviant de bàndol (1713).

Una altra qüestió rellevant sobre el filipisme dels centellencs és esbrinar si tot el municipi fou borbònic o bé els seus habitants estaven dividits. La resposta ens la proporciona el mateix privilegi de Felip V del 1716 pel qual concedeix el dret d'armes a Centelles, Aiguafreda i Tagamanent. En aquest privilegi les autoritats borbòniques adverteixen que van ser «*muy superiores los servicios, persecuciones y trabajos de la villa de Manlleu a los de la de Centellas*» i especifiquen que calia concretar el privilegi només en les persones més afectes «*pues de otra manera se confundirían los malos con los buenos, y haún la ciega pasión y genio de los naturales al uso de las armas de fuego sería insentivo para que despoblasen muchos otros lugares, para que transferidos a Centellas y otros pueblos exceptuados, consiguiesen la libertad de las armas contra el bien público y quietud de Principado*». És a dir, que a Centelles no tots foren filipistes. Per això, el 29

31. PLADEVALL I FONT, Antoni. «Centelles i la Guerra dels Barretines: els Torres i els Llavina». *Centelles, programa de la festa major d'estiu 1989*. Centelles: Ajuntament de Centelles, 1989, p. 37-38.

El Ball del Pi. Dècada de 1990. Fotografia de Jordi Sarrate. Col·lecció de Jordi Sarrate.

d'abril de 1716 es va elaborar «un informe de los sugetos mal afectos y indignos de usar armas». En l'informe consten 268 homes, dels quals 31 centellencs i les seves famílies són considerats mal afectes i 41 són destacats com a molt afectes. En el cas de Tagamanent hi ha 16 famílies afectes i 14 de desafectes, mentre que a Ayguafreda hi ha 12 famílies afectes i 10 de desafectes.³²

Sobre el comportament de la vila de Centelles en la guerra, cal dir que durant els sis primers anys els arxius contenen poques notícies que ens permetin dibuixar una visió ajustada de la realitat. De fet les primeres dades localitzades en arxius de Centelles daten de 1712 i no són gaire abundants.³³ Aquest fet pot ser més rellevant del que sembla, atès que les dades comencen un cop acabada la construcció de la nova església parroquial. Tot i això, cal ressenyar que un dels arxius més rics en informació és el del mas Torres de Sant Quirze de Safaja on es custodien cinc memorials impresos entre 1715 i 1732 dirigits a Felip V i als seus ministres, en els quals es ressalta l'actuació de la vila durant la guerra, constituint una font molt valuosa per al seu estudi.

32. ALBAREDA I SALVADÓ, «Centelles: De la Revolta...», *op. cit.*, p. 17, i PLADEVALL I FONT, *Centelles. Aproximació...*, *op. cit.*, p. 199 i 219-220.

33. PLADEVALL I FONT, *Centelles. Aproximació...*, *op. cit.*, p. 198-213.

Finalitzada la guerra, la vila de Centelles, com a premi al seu filipisme, va obtenir privilegis reials. El primer privilegi fou atorgat per Felip V el 31 de gener de 1716 mitjançant el qual es va concedir a la vila el títol de «fidelíssima», així com l'exempció dels serveis d'allotjaments, transports de llenya, palla i civada, i també l'exempció de quintes. Aquest privilegi fou ratificat després per Ferran VI a San Lorenzo de El Escorial el 31 d'octubre de 1755. En cap dels dos privilegis s'esmentava el dret d'armes.

En efecte, entre ambdós privilegis, concretament el 5 de març de 1716, el rei Felip V va atorgar a Madrid el dret d'armes als centellencs. El privilegi, intitulat «Copia del real privilegio de las armas y título de fidelíssima concedido a la villa de Centellas y lugares de Tagamanent y Ayguafreda y a las personas principales de ella», especifica:

«... y que el vando prohibitivo de todo género de armas en el Principado de Cathalunya no se entendiese con vos ni con vuestras aldeas, concediéndolos privilegio para poder usar de las offensivas y defensivas, en cuya vista y de lo que en esta razón me consultó el mi consejo. He venido en permitiros que aquellas personas principales de esta Villa, sus caseríos, arveales y de los lugares de Tagamanent y Ayguafreda, puedan, sin embargo del vando, usar de las armas permitidas por la pragmática, concediéndose ésto a los que más se aian esmerado en la fidelidad y affecto a Mi Real Persona: Por tanto, hos concedo la honra, privilegio y pemiso de que vuestros vecinos de las casserias, arveales y de los lugares de Tagamament y Ayguafreda en quienes concurra la sircunstancia de notoria fidelidad a Mi Real Persona, acreditada con repetidos actos y funciones a Mi Servicio, puedan usar de las armas permitidas por la pragmática, sin embargo, del vando prohibitivo de todo género de ellas en el Principado de Catalunya, sin que por ello incurran en pena alguna de las contenidas el vando o bandos publicados, y mando al Governador, Capitán General, Regente y Ohidores de la Audiencia y demás fuerzas y justicias del Principado de Cathalunya no hos pongan embarasso ni impedimento en el uso de este Privilegio, facultad y preminencia, antes os lo guarden, cumplan y executan y hagan guardar, cumplir y executar, arreglándoos a lo por mi resuelto aquí expresado y prevenido en la pragmática promulgada en estos Mis Reynos en quanto al uso de armas, mediante concederos este permiso en esta conformidad y en atención a vuestros señalados servicios y notoria fidelidad con que hos aveys mantenido en el tiempo de la ocupación violenta del Principado de Cathalunya, queriendo por este medio distinguiros de las demás ciudades y lugares que no han correspondido a su primera obligación, y an auxiliado, protegido y seguido las armas de Mis enemigos, que assí procede a Mi Real Voluntad. Dada en Madrid a zinco de marzo de Mill setecienos diez y seis. Yo el Rey.»³⁴

34. El privilegi complet fou publicat a PLADEVALL I FONT, *Centelles. Aproximació...*, *op. cit.*, p. 214-217. Cal dir que a l'ABEV, fons Fortià Solà, caixa 2 també es conserva una còpia del privilegi realitzada el 28 de maig de 1790.

Segons aquest privilegi, el dret d'armes no es concedí a tots els vilatans, sinó només als principals de la vila i declarats filipistes. Per això s'elaboraren les llistes dels afectes i desafectes a Felip V abans esmentades. Conseqüentment, el dret d'armes fou selectiu.

A més, cal recordar que només van tenir permís per portar armes com a premi a la seva fidelitat sis localitats de tot Catalunya: Cervera, Centelles, Manlleu, Berga, Pinell de Brai i Alcanar, algunes d'elles encara amb colles de trabucaires ben actives. Aquest fet suposa encara més una exclusivitat que bé podria haver desencadenat un gust per fer-ne ostentació pública.

Tanmateix, a l'Arxiu General de Simancas es conserva un expedient segons el qual l'any 1755 Centelles, Tagamanent i Aiguafreda sol·licitaren que es ratifiquessin els privilegis de 1716. Així, doncs, es revalidaren els relacionats amb les quintes, allotjaments, serveis a l'exèrcit i transport, però no consta el privilegi de portar armes de les persones principals, que també s'havia demanat.³⁵ Aquest fet, sumat a la circumstància que en el privilegi de Ferran VI atorgat a San Lorenzo de El Escorial el 31 d'octubre de 1755 tampoc no hi consta el dret d'armes, pot fer pensar que a mitjan segle —just dos anys després de la primera referència documental segura de la Festa del Pi—, el dret d'armes ja no tenia importància i que, per tant, la Festa del Pi no té cap relació directa amb el privilegi de Felip V.

No obstant això, el dret d'armes era ben viu encara a la segona meitat del segle XVIII. Disposem de tres informacions que ho confirmen. La primera és un certificat lliurat per les autoritats de Centelles el 22 d'abril de 1766 i dirigit a Josep Llavina (parent del capitost barretina abans esmentat):

«Y también como a hijo de dicha villa de Centellas, puede usar de todo género de armas ofensivas y defensivas (sin embargo del bando prohibitivo) en virtud de Real Privilegio también a dicha villa concedido, por el mismo Rey nuestro señor Don Felipe quinto. Como es de ver de dicho Real Privilegio que originalmente queda en nuestro Archivo, dado en Madrid, a los cinco de Marzo año mil setecientos diez y seis por su Real Magestad firmado y con su sello sellado, y para que conste a los fines que convenga y menester sea, damos la presente certificación, firmada de nuestras propias manos y con el sello de dicha villa sellado, en la sobredicha Villa de Centellas, hoy a los 22 de abril 1766. Francisco Vila y Pla, Bayle. Martí Rovira, Regidor. Pau Puigrubí, Regidor. Josep Sors, Síndich o procurador general.»³⁶

Pel que fa a la segona dada, es tracta del diari de Francisco de Zamora abans esmentat, en el qual es confirma que l'agost de 1787 el permís d'armes era ben viu en els pobles botiflers.³⁷ Zamora, curiosament, anteposa el privilegi d'ús d'armes als altres privilegis (que no especifica), de manera que el considera el més rellevant.

35. Agraïxo aquesta informació a Joaquim Albareda Salvadó, que ha tingut la paciència de llegir-se el primer esborrany d'aquest article i fer-me nombroses observacions que m'han permès millorar el seu contingut i, sobretot, ser més prudent a l'hora de fer afirmacions.

36. PLADEVALL I FONT, Centelles. Aproximació..., *op. cit.*, p. 218.

37. Vegeu la nota 27.

Davant de l'església, el pi puja a força de braços per l'escala. Dècada de 1970. Fotografia de Jordi Sarrate. Col·lecció de Jordi Sarrate.

La tercera dada fa referència a una còpia del privilegi del 5 de març de 1716 redactada el 28 de maig de 1790 i que es conserva a l'ABEV, fons Fortià Solà, caixa 2.³⁸ El fet que a finals de segle encara es redactessin còpies autenticades del privilegi evidencia una vigència absoluta del dret d'armes.

Aquestes dues darreres dades són especialment rellevants perquè daten dels anys 1787 i 1790, i són poc posteriors a la visita pastoral que el bisbe de Vic va fer el 25 d'octubre de 1786 a l'església centellenca en què va prohibir l'entrada a l'església i al campanar amb armes de foc, així com disparar trets des del campanar el dia de la Festa del Pi.

38. Agraïxo la localització d'aquesta còpia a Rafel Ginebra.

Així, doncs —i a tall de cloenda— malgrat que no hi ha proves irrefutables que relacionin la Festa del Pi amb el privilegi de Felip V, sembla bastant clar que l'atorgament del privilegi d'armes a la vila de Centelles el 5 de març de 1716, sumat al fet d'haver construït una imponent església durant els primers anys de la Guerra de Successió, foren les causes més probables que impulsaren els centellencs a penjar un pi cap per avall cada 30 de desembre sobre l'altar de la seva església parroquial i a celebrar-ho amb escopetades, fent una clara ostentació del dret del qual gaudien per la seva defensa de la causa borbònica i que només fou concedit a sis poblacions catalanes. La Festa del Pi és, molt probablement, una evolució setcentista de les enramades que es feien a les esglésies catalanes des de l'edat mitjana.

Epíleg

L'antropòleg barceloní Manuel Delgado considera que de vegades és millor no conèixer l'origen de les tradicions.³⁹ No hi estic gens d'acord. Encara que la Festa del Pi de Centelles estigui relacionada amb el passat botifler de la vila, també ens remet a la revolta dels barretines i a l'afany d'un poble per lluitar contra el poder establert i els abusos del seu comte, malgrat que només sigui per un dia i dins d'un marc metafòric i festiu.

Arribats a aquest punt, no és sobrer recordar el component subversiu de la festa i més concretament el temor que generava en determinats estaments:

«D'altra banda, no oblideu que hi ha festes on la idea de “poble en armes” és quelcom més que una imatge metafòrica. Pensem si no en el cas dels galejadors centellencs, que ja saben els problemes que sempre tenen amb la Guàrdia Civil, inevitablement esparverada pel fet que la majoria d'habitants del poble comptin amb una arma de foc de debò a casa seva, per moltes finalitats rituals que ho justifiquin.»⁴⁰

Per tant, cada 30 de desembre la vila de Centelles esdevé un poble armat que celebra una festa documentada des de 1753 i que s'ha realitzat ininterrompudament des que hi ha memòria, llevat dels anys de la Guerra Civil espanyola.⁴¹ Pel que fa al segle XIX, tenim abundants testimonis en la premsa de principis del segle sobre la celebració de la festa, essent el més antic una descripció publicada el 15 de gener de 1902 al setmanari *La Plana de Vich* en què s'indica que «*hay hombres que hace más de 50 años, que toman parte en dicha fiesta del Pino*».⁴²

39. DELGADO, *La festa a Catalunya...*, op. cit., p. 120.

40. DELGADO, *La festa a Catalunya...*, op. cit., p. 113-114. Manuel Delgado va publicar aquesta observació l'any 1991. Actualment hauria de ser matisada, ja que la Guàrdia Civil gestiona la llicència d'armes i la guia de pertinença de les armes dels galejadors centellencs, un requisit indispensable d'ençà que ho establiren els estatuts de l'Associació de Galejadors legalitzats el 13 de juny de 2002.

41. Josep Giol, capità de l'Associació de Galejadors, va començar a galejar l'any 1944 i —segons el seu testimoni— no era el primer any que se celebrava la Festa del Pi, però per les condicions en què va quedar l'església parroquial difícilment es deuria haver reprès la festa l'any 1939. Josep Giol situa la represa entre 1942-1943. A partir de 1944 ja s'ha celebrat ininterrompudament.

42. *La Plana de Vich* [Vic], núm. 185 (1902).

A més, consta la seva celebració els anys 1904, 1906, 1907, 1909, 1910, 1911, 1912, 1917 i 1918, tot i que no sempre amb el mateix entusiasme, ja que si bé el 1907 va perillar la seva celebració, en canvi el 1910 hi participaren un gran nombre de galejadors.⁴³ Tot i això, cal assenyalar que en els anys previs a la Guerra Civil espanyola estava plenament consolidada, la qual cosa explica que durant la dictadura franquista se celebrés any rere any sense interrupcions, gràcies a la tenacitat i l'orgull dels centellencs pel seu passat:

«Cada població té les seves festes, els seus costums, les seves tradicions. Però, sense ànim d'establir comparacions, sempre mortificants i enutjoses, direm que la Festa del Pi, de Centelles, és una cosa que té un colorit especial, una exquisidesa i una elegància veritablement remarcables. La Festa del Pi, de Centelles, constitueix un dels motius de més íntima i exemplar satisfacció per a la vila que tan bellament sap realitzar-la. Si hi ha coses que poden posar-se com a models, en la vida de les poblacions, no dubtem a dir que una d'aquelles és la Festa del Pi. Es mereix ben bé un poema d'aquells plens de ressons racials, plens de remors de la terra i del paisatge i dels homes, que us fan vibrar tota la sensibilitat i que us mouen a cantar també en la joia i en la brillantor d'una celebració que us fa l'existència més amable i confessar que Centelles és una població privilegiada.»⁴⁴

Finalment, vull acabar aquest article tot recordant que el 13 de gener de 2012 el Patronat d'Estudis Osonencs va distingir l'Associació de Galejadors de Santa Coloma de Centelles com a Membre de Mèrit de l'any 2011, atès que és l'organitzadora de la festa d'ençà que fou constituïda en associació el 25 d'abril de 1976, mesos després de la mort de Francisco Franco. Amb motiu d'aquesta distinció, Jordi Font Giol va llegir una conferència que ha estat molt valuosa per completar alguns aspectes d'aquest article.⁴⁵

43. Vegeu *Gazeta Vigatana* [Vic], núm. 107 (7 gener 1905), p. 7; *Gazeta Montanyesa* [Vic], núm. 112 (5 gener 1907); *Gazeta Montanyesa* [Vic], núm. 217 (8 gener 1908); *Gazeta Montanyesa* [Vic], núm. 425 (8 gener 1910); *Gazeta Montanyesa* [Vic], núm. 530 (8 gener 1911), p. 4; *Gazeta Montanyesa* [Vic], núm. 697 (5 febrer 1912), p. 8; *La Publicidad* [Barcelona], núm. 12.119 (22 desembre 1912), p. 5; *Gazeta de Vich* [Vic], núm. 501 (5 gener 1918), p. 6; *Gazeta de Vich* [Vic], núm. 1.970 (2 gener 1919).

44. D.F.: «Viles de Catalunya: Centelles». *La Veu de Catalunya* [Barcelona], núm. 11.921 (30 agost 1934), p. 16.

45. <<https://docs.google.com/a/xtec.cat/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWVpbnxsYWZlc3RhZGVscGl8Z3g6MzFkNzBmMDF1MDJiYzQ3Ng>> [consulta: 7 juliol 2014]. D'altra banda, agraeixo a Jordi Font la lectura del primer esborrany d'aquest article i les seves observacions, així com a David Cao, Miquel Matavacas i Rafel Ginebra, que també ho han fet.

Galejador saludant amb la barretina, mentre el pi balla al replà de missa. Dècada de 1970. Fotografia de Jordi Sarrate. Col·lecció de Jordi Sarrate.

Apèndix documental

1

1620, març, 22, Centelles

Fra Joaquim Soler, llec dominic, porta una relíquia de Santa Coloma de Roma a Centelles i la dóna a la parròquia de Santa Coloma de Centelles. Per celebrar-ho es cantaren completes i es feren trets amb arcabussos.

ABEV, APSCC, G/2 (1617-1551), f. 22r i 22v.

Ed. parcialment: SOLÀ, *El Pi...*, op. cit., p. 10.

De la relíquia de Santa Coloma, verge y màrtyr.

En nom de la Santíssima Trinitat: Pare, Fill, Sperit Sanct, y de la gloriosa verge y màrtyr Santa Coloma, de la qual se celebra festa lo darrer die de l'any, sia. Amén.

Vuy, 22 del mes de mars, any MDCXX.

Lo reverent pare fra Joachim Soler, llech de l'orde de Santo Domingo, fill de l'honorable Antoni Soler, sastre de la present vila de Santa Coloma de Centelles, bisbat de Vich, vivent, y de [*en blanc*] muller sua, defuncta, és arribat de Roma y ha aportada una relíquia de dita sancta, autèntica, com consta de fe infrascrita, la qual està guarnida en un bras de fusta deurat, y també ha aportat un jubileu per set anys per tots los que, confessats y combregats des de las primeras vespres del dia de Sancta Coloma fins lo endemà al sol post, visitaran dita iglesia y allí pregaran per la pau y concòrdia entre prínceps christians, extirpatio de las heretegias y augment de la santa fe cathòlica.

A la qual relíquia se feu lo recebiment següent: ço és, que dit pare la va depositar en la capella de Jesús lo dissapte anit y allí se cantaren solemnes completas ab molta lluminària y tirs de arcabussos per la vila, y lo endemà antes de vespres se va anar allí ab solemne professó y dit pare prengué en sas mans dita relíquia anant al costat del senyor rector a peu, descals, havent primer confessat y combregat; feren lo camí de la professó del Corpus y, arribats a la iglesia major, la deposità sobre lo altar mejor y ab acte públich en poder de Jaume Vilanous, residint en Centelles, la va entregar al reverent rector y comunitat, obrés y jurats naturals de dita parròquia, volent la tingan en custòdia.

Per lo qual li hajan de fer una caxa ab quatre claus: la una de las quals tinga lo reverent rector, l'altre un prevere de la comunitat, l'altra los obrés de dita iglesia y l'altra los jurats y la reverent comunitat de rector y preveres, vista la mercè tan singular ha feta dit pare a dita parròchia, en agraïment ha promès celebrar perpètuament un aniversari un die de la octava de Santa Coloma per la ànima de dit pare fra Joachim Soler, pare y mare seus, y demés a qui fos obligat.

2

1645, abril, 23, Centelles

Josep Comalada, vicari general del bisbat de Vic, entre d'altres mesures, prohibeix l'entrada amb armes de foc a qualsevol església de la parròquia de Centelles.

APSCC, Llibre de visites parroquials de l'església de Santa Coloma de Centelles, f. 3r.

Ed. parcialment: ROURICH, ROVIRA, *La festa...*, op. cit., p. 56.

Ed. MIRAMBELL I ABANCÓ, *Centelles artística...*, op. cit., p. 106.

Nós, lo doctor Josep Comalada prevere reverend rector de la iglesia parroquial de Santa Eulària de Riuprimer, bisbat de Vic, en lo special y temporal official y vicari general per lo molt il·lustre y reverendíssim señor don Ramon de Santmenat y de Lanuza, per la gràcia de Déu y de la Santa Sede Apostòlica, bisbe de Vic y del consell de sa majestat, visitant la iglésia parroquial de Santa Coloma de la vila de Centellas de dit bisbat, avem proveit lo següent:

Primer, atenent que pro ésser los temples singularment destinats y dedicats al *divino culto* se deu remoure y guardar de aquells tota ocasió de irreverència y *desacato* a la majestat de nostre Déu y Senyor qui en ells se venera, avem proveit y manat que d'esta hora al devant ninguna persona de qualsevol estament, grau o condició sia, entre, ni assistesca en alguna isglésia de dita parròquia ab armes de foc, a pena de deu lliuras per cadaqual dels contrafaents y en subsidi de excomunió major. Manant sots las matexas penas y censurat a l'honorable balle y demás regints la justícia secular, fassan y procuren observar esta nostra provisió o dels remitents a ella donen raó al molt il·lustre senyor bisbe per a què contra de ells proceir se puga en execució de penas y declaració de censuras.

Ítem, avem proveit y manat a tots aquells a qui pertany fer, definir o procurar la difinició de alguns testaments que dins lo termini de quinse dias aprés de la publicació del present immediatament comptadors, ajan fet definir o procurada dita difinició a pena de sinc lliuras per cadaqual dels contrafaents y en subsidi de excomunió major. Manant al reverent rector de dita parròquia que dit termini passat envie una llista dels que li constarà faltan a difinisse al molt il·lustre bisbe.

Ítem, avem manat als obrers de dita parròquia a pena de vint sous per cadaqual de ells de béns propis pagadors, no permetan ni consentan se aporten en las profesos ganfarons ni la creu que los aportants no vajan vestits ab granatxa o roquet.

Ítem, avem manat a tots los constituïts *in sacris* en dita parròquia residents no aporten ab si armes de foc prohibidas sots las penas en las constituicons synodals contengudas y en subsidi de excomunió major.

Ítem, avem manat al reverent rector publique o publicar fassa lo present cartell en sa iglésia.

Dat en dita vila de Centellas, a XXIII de abril any MDCXXXXV.

Dr. Comalada, official et vicari general de visitació.

Dr. Jacobus Marsal, presbiter.

Moment en què es lliguen els penjolls de pomes amb la seva garlanda de neules, just abans que el pi sigui hissat. Dècada de 1980. Fotografia de Jordi Sarrate. Col·lecció de Jordi Sarrate.

1755, juny, 15, [Centelles]

Joan Vinyoles i Fructuós Llavina, administradors entre l'agost de 1753 i l'agost de 1754 de l'administració de Sant Llop i Santa Coloma de l'església parroquial de Centelles, donen compte de la seva administració. Entre les despeses consta que s'adobaren les cordes del pi.

ABEV, APSCC, G-P/1 (1751-1807), f. 199v.

Ed. parcialment: SOLÀ, *El Pi...*, op. cit., p. 12

Ed. parcialment: ROURICH; ROVIRA, *La festa...*, op. cit., p. 56.

Ed. MIRAMBELL I ABANCÓ, *Centelles artística...*, op. cit., p. 110.

Dia 15 de juny 1755.

Joan Vinyoles y Fructuós Llavina, administradors de 1753 a 1754, donaren compte de sa administració en la forma següent:

Entrada

Primo, de la aplega del bassí	9 lliures 2 sous 5 diners
Ítem, de la aplega general	5 lliures 2 sous
Ítem, de la resta dels administradors antecedens	19 sous 7 diners
Suma total	15 lliures 4 sous

Eixida

Primo, ab cera consta ab recibo	13 lliures 17 sous 6 diners
Ítem, per oli	9 sous 3 diners
Ítem, per adops de las cordas del Pi, y de la Llàntia, y una cana de tafatà	2 sous 3 diners
Suma total	14 lliures 9 sous

Resta quinse sous, quals ha entregat a Joseph Pujol, administrador des de 1754 a 1755.

[1786, octubre, 25, Centelles]

Francesc de Veyan i Mola, bisbe de Vic, entre d'altres mesures, prohibeix que durant la festa de Santa Coloma centellenca armats pugin al campanar i toquin les campanes. També prohibeix que s'entri a l'església amb armes i exhorta el

rector a prendre mesures per evitar sorolls, crits, distraccions i irreverències dins l'església parroquial.

ABEV, 1236/1 (1785-1793), f. 193-196.

Ed. parcialment: SOLÀ, *El Pi...*, op. cit., p. 14-15.

Ed. parcialment: ROURICH; ROVIRA, *La festa...*, op. cit., p. 57.

Ed. parcialment: PLADEVALL I FONT, *Centelles. Aproximació...*, op. cit., p. 236.

Nos don Francisco de Veyan, habiendo visitado la iglesia parroquial de la villa de Centellas de la qual es rector el doctor Segismundo Viñas y en ella etcétera y también la sufragánea de Santa Magdalena de Vilarrestau y la capilla de San Antonio, a mayor etcétera,

1. Mandamos al reverendo rector y obreros y a quien corresponda, pagar efigies de crucifixo grandes en los altares en que no hay sino pequeños, tanto de la parroquial como de la sufragánea y capillas; y asimismo pongan una reja a la entrada del cementerio de la parroquia por la parte de la calle que entra en él por la esquina de la iglesia.

2. En las dos puertas de las escaleras que suben al coro pondrán desde luego puertas con cerraduras, las que se tendrán cerradas siempre que no sea hora de estar la comunidad en el coro. Y queremos y ordenamos que las puertas de las tribunas se tengan cerradas siempre que no hubiere en la iglesia alguna solemnidad de extraordinario concurso y, si ésta fuere de noche, jamás se abrirán.

3. Harán dorar las copas de algunos cálizes en que habemos visto está gastado el oro.

4. Hemos observado que faltan por dar cuentas los administradores de San Pedro mártir, San Isidro, San Eudaldo, San Jayme y San Roque. Por lo que mandamos al rector inste a aquéllos a que con la brevedad mayor cumplan, dándole cada qual las cuentas de su respectivo administrador por el tiempo que la hubieren servido y hará que dichas cuentas se pongan en los libros con toda claridad y expresión de cargo y descargo partida por partida aunque sea de ténue cantidad por el mejor gobierno y dirección de las administraciones.

5. Confirmando y renovando la provisión primera de la visita del ilustrísimo señor Sarmentero de 6 de octubre de 1764, mandamos que en todas las iglesias y capillas existentes dentro de los límites de esta parroquia ningún sacerdote (como en el capítulo 8 de Tabérnolas).

6. Asimismo mandamos que en la capilla de San Antonio se haga una casulla blanca por lo menos y consecutivamente se vayan haciendo de los demás colores, se hagan también dos corporales y algunos purificadores; que el rector tome inventario de los ornamentos y alhajas que haya en dicha capilla y queden a custodia del hermitaño cuio inventario guardará en su archivo; que detrás de la puerta de la hermita se clave una caxeta fuerte de madera para recoger las limosnas que los

El pi penjat damunt l'altar, romandrà a l'església parroquial de Centelles fins el dia de Reis. Dècada de 1990. Fotografia de Jordi Sarrate. Col·lecció de Jordi Sarrate.

pasajeros echan, cuya llave tendrá el rector; que las demás limosnas que se recogieren las haya de entregar el hermitaño al rector, y éste las empleará en ornamentos y adorno a la capilla; que las caridades de misas que recogiere el hermitaño o qualquier otro se entreguen al rector y éste las haga celebrar, notando el cargo y descargo de estas misas en un libro que formará de administración de dicha capilla de San Antonio, en cuyo libro notará también el inventario de ornamentos y pondrá las cuentas de las limosnas que se recogen y del empleo de ellas.

7. Como de las provisiones primera, segunda y quarta de la visita de 6 de noviembre de 1745 y de otras anteriores conste que el obrentor del beneficio de San Antonio Abad en la capilla heremítica del mismo santo y los demás beneficiados de esta parroquial tienen obligación de celebrar cierto número de misas y otros cargos que allí se expresan y no hayan comparecido durante la actual visita a hacernos constar del cumplimiento de ellas, les mandamos que dentro del término de dos meses comparezcan ante nos con las dotafías, llevadores y demás documentos necesarios a darnos cuenta del cumplimiento de sus cargos con apercibimiento de que no haciéndolo procederemos al sequestro de las rentas de sus beneficios y a lo demás que según derecho haya lugar, y al rector de la presente parroquial mandamos les haga saber esta nuestra provisión remitiéndoles copia de ella.

8. Aunque hemos visto que la reverenda comunidad y sus archiveros y demás oficiales procuran llevar con puntualidad los libros y asientos de cabreo de rentas, fundaciones, cargo y cumplimiento de celebraciones, entradas y salidas de depósitos, y cumplir efectivamente las celebraciones corrientes y las de los atrasos o rosechs; no obstante, les encargamos y exhortamos a que procuren con la mayor vigilancia que no quede, si es posible, ningún atraso de celebración de un año para otro, que las misas y aniversarios se celebren puntualmente en los días, semanas, meses, altares y demás circunstancias dispuestas por los fundadores, poniendo el mayor cuidado y esmero en que no se falte por inadvertencia ni descuido en la menor circunstancia en un punto de tanto cargo y consideración como es el cumplimiento de la celebración.

9. Por evitar los inconvenientes que suelen ocasionar los concursos nocturnos en las iglesias, mandamos que todas las funciones eclesiásticas se terminen antes de cerrarse la noche conforme está ordenado por nuestros antecesores.

10. Hemos sabido con particular complacencia que se continúan las conferencias morales conforme a lo mandado en el último synodo y sólo nos resta exhortar a todos los eclesiásticos concurren con puntualidad, como también a la oración mental y a los demás ejercicios de piedad y devoción que se practican en esta parroquial.

11. Por quanto estamos informados que en la fiesta que suele hacerse en esta parroquial a Santa Coloma se suelen cometer dentro de la iglesia muchas irreverencias y otros excesos de griterías y bullicios entrando en ella algunos mozos con armas para disparar en el campanario apoderándose de éste con violencia, tocando las campanas con desorden y disparando desde él tiros de fuego, siendo de nuestro cargo pastoral el zelar se guarde el debido respeto y veneración a la casa de Dios y que las funciones sagradas se celebren con compostura, silencio y devoción, mandamos al rector baxo la pena de 25 libras y otras a nuestro arbitrio, no permita ni tolere assí en la dicha fiesta de Santa Coloma, como en qualquier otra ocasión, que se entre en la iglesia ni en el campanario con armas, ni se disparen en él tiros de fuego, ni que persona alguna de su propia autoridad suba a tocar las campanas, sino sólo el monge o aquel a cuyo cargo esté el tocarlas y las personas que éste necesitase o llamase para ayudarle, e igualmente mandamos al mismo rector, baxo la dicha pena, tome las más serias y eficaces providencias tanto en la dicha fiesta como en todas las demás para evitar e impedir qualesquiera ruidos, bullicios y ocasiones de distracción, e irreverencias dentro de la iglesia, y que quando sus disposiciones y providencias no fuesen bastantes a evitar los sobredichos desórdenes, nos dé cuenta, a fin de proceder contra los autores de ellos a lo que corresponda según la calidad del exceso y tomar otras superiores y más eficaces providencias para evitarlos.

Acrònims

ABEV: Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.

APSCC: Arxiu Parroquial de Santa Coloma de Centelles.

